

IRAN ■ En ny kæmpeaftale cementerer forholdet mellem Beijing og Teheran. Det kan være et forvarsel om en mere aktiv kinesisk rolle i Mellemøsten.

Kinas nye oliehaner

PETER HARMSEN

Kina rakte hånden ud til Iran i Wien tirsdag. Det skete på et møde om den fiaskotruede aftale fra 2015, der skal få den islamiske republik til at afstå fra at udvikle atomvåben til gengæld for økonomiske incitamenter. USA og ikke Iran har ansvaret for at redde aftalen fra forlis, insisterede kineserne i den østrigske hovedstad.

Aftalen havnede i limbo, da USAs præsident Donald Trump for tre år siden trak sig ud og genindførte sanktioner mod Iran. Nu afprøver hans efterfølger, Joe Biden, muligheden for at vende tilbage. Men det er op til amerikanerne at vise god vilje først, lød det fra kinesisk hold.

»Det her handler om basale principper om ret og uret,« sagde Beijings chefforhandler Wang Qun ifølge kinesisk statsfjernsyn. »USA skal begynde med at fjerne alle sine illegitime sanktioner mod Iran, hvorefter den iranske side skal vende tilbage til at overholde sin del af aftalen.«

Den kinesiske optræden ved mødet vidner om en voksende tilnærmelse til Iran, og i bredere forstand kan det være et forvarsel om en mere aktivistisk kinesisk rolle i det kroniske ustabile Mellemøsten. Samtidig er det en god illustration af, hvad det islamiske styre ser af fordele i et tættere samarbejde med den kinesiske kæmpe.

»Det er ligesom i skolegården, hvor en lille fyr får tæv af én, der er større, men så henter en ven, som også er en ordentlig kleppert. Så bliver konkurrencen pludselig mere jævnbyrdig,« siger Ariel Cohen, en sikkerhedsekspert med speciale i Eurasien og Mellemøsten ved tænketanken Atlantic Council i Washington.

Kina og Iran har bejlet til hinanden i årevis, og forholdet fik sit mest markante udtryk måske nogensinde, da de to landes udenrigsministre i sidste måned underskrev en samarbejdsaftale, som skal vare 25 år ud i fremtiden. Ud fra, hvad der er lækket til pressen om det fyldige dokument, handler det i høj grad om økonomi.

Kina lover at investere for 2500 milliarder kroner i alt fra telekommunikation til sundhedsvæsen og banker i Iran, som så til gengæld vil forsyne kineserne med en garanteret uafbrudt strøm af billig olie.

»Kina bakker op om Irans forsvar af sin statslige suverænitets og nationale værdighed,« sagde den kinesiske udenrigsminister, Wang Yi, efter underskrivelsen af aftalen i Teheran. Hans iranske modpart Javad Zarif kvitterede for støtten: »Kina er en ven i nøden.«

Zarif's ord skal tages helt bogstaveligt. Aftalen kommer på et tørt sted for iranerne. Det iranske bruttonationalprodukt faldt ifølge Verdensbanken med sammenlagt 12 procent i de første to år, efter at Trump genindførte sanktionerne, ikke mindst fordi den altafgørende olieeksport styrteddykkede.

VESTLIG ÆRGRELSE

Men lige så glade iranerne er, lige så meget bør Vesten ærgre sig, for dybest set betyder aftalen med Kina, at Trump-regeringens hårde linje har spillet fallit, fortæller Alam Saleh, en Mellemøsten-ekspert ved Australian National University. I stedet for at få iranerne til at bøje sig, har det sendt dem i armene på kineserne.

»Iran er ikke længere i samme grad som før afhængigt af Vesten økonomisk. Iran kan nu sige til Vesten: 'Vi kan overleve uden jer. Hvis I vil have os over på jeres side, skal I virkelig arbejde hårdt for det,« siger han.

For Kinas vedkommende handler aftalen med Iran i høj grad om olie. Den kinesiske ledelse har lovet en grøn omstilling, men den ligger årtier ud i fremtiden, og indtil da har verdens næststørste økonomi stadig hårdt brug for fossile brændstoffer. Saudi-Arabien er den vigtigste olieleverandør i øjeblikket, men Kina ønsker ikke at være for afhængig af én producent, og det er godt med Iran som et alternativ.

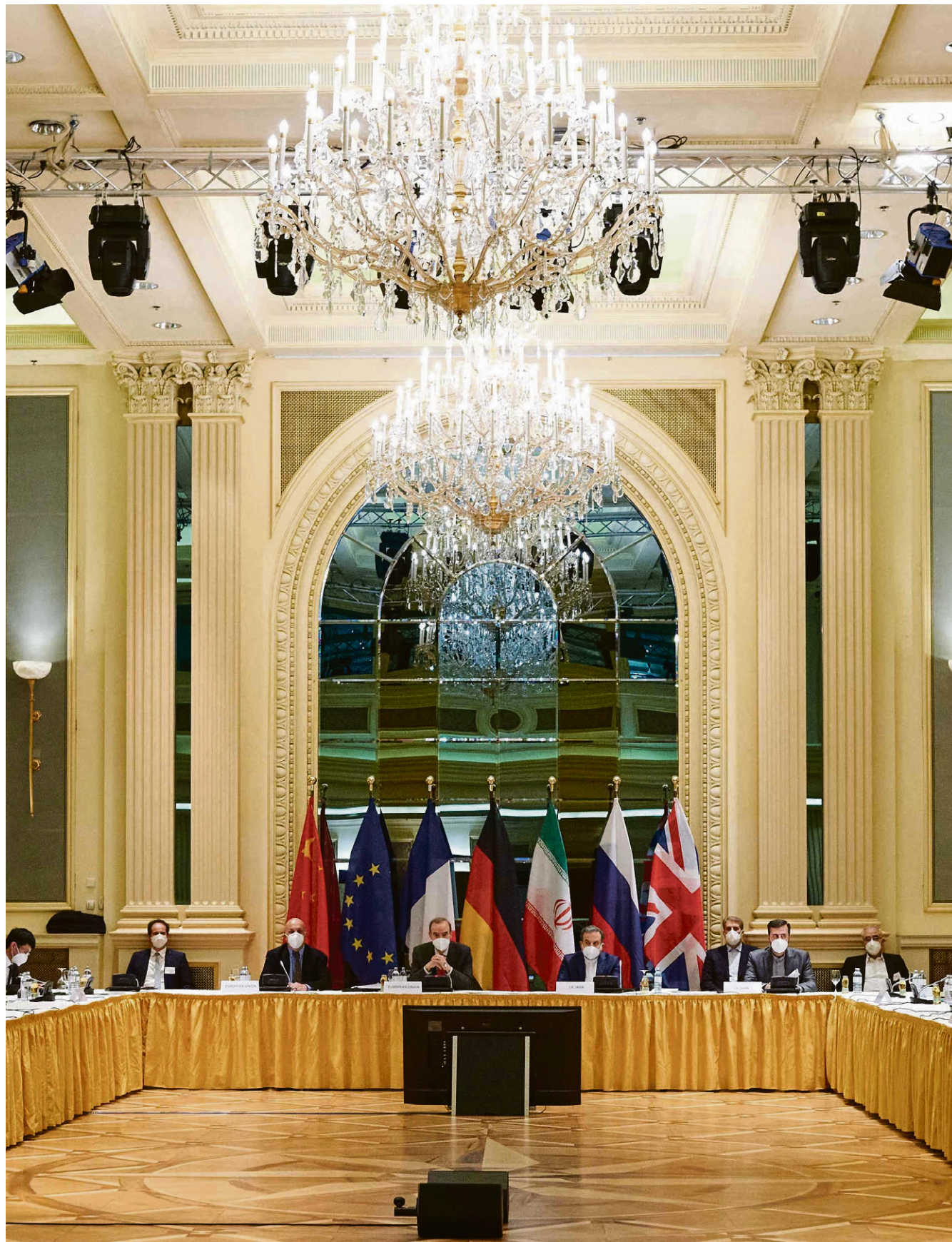
Alligevel ville det være for snævert at se Kinas interesse i Iran begrænset til alene at handle om energisikkerhed. Som en stadig mere ambitiøs stormagt med interesser overalt på kloden er det ikke overraskende, at det også ønsker et mere solidt fodaftryk i Mellemøsten.

»For Kina betyder det adgang til en af de geostrategisk set vigtigste regioner i verden. Irans position giver Kina mulighed for at øge sin indflydelse i Mellemøsten og mindske det amerikanske hegemoni i området,« siger Saleh.

Kinas voksende fokus på Mellemøsten kommer på et tidspunkt, hvor USA forsøger at reducere sit engagement i regionen efter to årtier, hvor en stor del af dets militære formåen var bundet i lande som Irak og Afghanistan.

»Når USA mindsker sin involvering i Mellemøsten, skaber det et økonomisk og politisk vakuum, som Kina og måske endda også Rusland kan udfylde,« siger Behnam Ben Taleblu, en analytiker ved tænketanken Foundation for Defense of Democracies.

Han tilføjer, at der er en betydelig ironi i, at Iran nu i så høj grad knytter sig til Kina som en nødforholdsregel for at modstå presset fra Vesten og gøre sanktionerne tålelige for befolk-



Diplomater fra Kina, Rusland, EU og Iran forsamledes i denne uge på Grand Hotel i Wien for at diskutere fremtiden for den atomaftale med Iran, som Trump-administrationen opsagde. USA deltager, men er ikke fysisk til stede ved samme mødebord som iranerne. EU har påtåget sig at mægle. Foto: Lars Ternes, Scanpix

ningen – eller i det mindste ikke så utålelige, at de får regimet til at miste grebet.

»Den Islamiske Republiks slogan er 'Hverken Øst eller Vest, Islamisk Republik'. Men det lader nu til faktisk at hælde mod øst for at stå stærkere over for Vesten og dermed være i stand til at bibeholde Den Islamiske Republik hjemme,« siger han.

MILITÆRT SAMARBEJDE

Rapporter om aftalen med Kina begyndte at dukke op allerede sidste år og førte til overraskende kritik på de sociale medier i Iran. Kina er nærmest sine supermagt, og det ulige forhold til det mange gange svagere Iran fik mange iranere til at frygte, at de ville blive taget ved næsen.

De har prøvet at have med kineserne at gøre før. Tidligere, hvor sanktioner også tvang Iran til at handle med Kina i stor stil, fik kineserne iransk olie til gengæld for en række kinesiske varer af tvivlsom kvalitet. »Trash for oil,« blev det kaldt.

Men det er ikke økonomi det hele. Et vigtigt aspekt af aftalen handler om sikkerhed. Ifølge New York Times indeholder den bestemmelser om tættere militært samarbejde, med fælles træning og øvelser, udvikling af våben og deling af efterretninger.

Kina har allerede markeret en sikkerhedsmæssig interesse i regionen. I 2019 deltog skibe fra den kinesiske flåde sammen med iranske og russiske fartøjer i en fælles øvelse i Det Indiske Ocean og Omanbukten.

Det kinesiske militærs oversøiske tilstedeværelse blegner ganske vist i forhold til det amerikanske. Mens USA har hundreder af militærbaser og har soldater placeret overalt fra Thule til Thailand, har Kina kun én base, i Djibouti på Det Afrikanske Horn.

Nogle iagttagere anser det dog for sandsynligt, at Kina på et eller andet tidspunkt føler sig nødsaget til at blive mere ambitiøs, alene for at forsvare sine kommercielle interesser, og her kan for eksempel baser i Iran komme på tale, mener de.



Soldater følger i hælene på købmænd. Sådan har det været lige siden Romerriget

ARIEL COHEN
Sikkerhedsekspert ved tænketanken Atlantic Council i Washington

»Soldater følger i hælene på købmænd. Sådan har det været lige siden Romerriget,« siger Cohen fra Atlantic Council.

Hvis Kina virkelig ønsker en fremtid i Mellemøsten, må det dog også vise sig fra sin altruistiske side og betale prisen for at være en supermagt, sådan som USA har måttet i de seneste tre generationer.

Måske er det på vej til at gøre forsøget. Da udenrigsminister Wang Yi var i Iran for at underskrive aftalen i sidste måned, rejste han også rundt til andre lande i regionen og promoverede samtidig Kina som en potentiel fredsskaber, også i et spørgsmål som den israelsk-palæstinensiske konflikt, som ingen andre ellers har kunnet løse de sidste 70 år.

Bagved ligger en række bemærkelsesværdige konkrete planer, ifølge Qian Xuming, en politolog ved Shanghais Universitet for Internationale Studier.

»Specifikt betyder det, at landene i Mellemøsten, som er fjendtligt indstillede over for hinanden, vil blive inviteret til fredsforhandlinger i Kina, og på den måde vil vi etablere en sikkerhedsmekanisme i regionen,« siger han.

Han tror ikke, at det ender med en kold krig med USA i Mellemøsten, i stil med amerikanernes gamle rivalisering med Sovjet om interesserfærd. Dertil er de sammenfaldende interesser for mange.

»Kina og USA konkurrerer i Mellemøsten, samtidig med at de også samarbejder. Kina og USA har en fælles interesse i at opretholde fred og stabilitet i regionen, opretholde et stabilt energimarked, bekæmpe terrorisme og afværge atomspredning. Kina ønsker ikke at overtage USAs rolle i Mellemøsten. Det ønsker kun at opnå en indflydelse, som svarer til dets styrke og status.«

ANALYSE ■ Den britiske indenrigsminister har fremsat et nyt immigrationsudspil, hvis succesfulde implementering dog står og falder med velvilje fra såvel menneskerettighedsjurister som EU-landene.

Grænserne genindført

METTE RODGERS

LONDON - Brexit er gennemført, og den britiske regering har lovet at tage kontrollen med landets grænser tilbage. I første omgang betød det, at et pointsystem for immigration fra hele verden erstattede den fri bevægelighed, som sikrede EU-borgere lovlig indrejse.

Nu har den britiske indenrigsminister, Priti Patel, så fremsat anden del af regeringens immigrationsplan, der sigter mod at tackle den illegale immigration til landet.

Planen vil som noget nyt sammenkæde den måde, asylansøgere kommer til landet på, med den velkomst og status, de vil opnå, hvis deres ansøgning imødekommes. Hvis de da overhovedet når så langt, for hvis asylansøgere for eksempel kommer til landet via Frankrig eller Holland, vil den britiske regering ikke længere opfatte dem som personer, der søger beskyttelse fra forfølgelse.

»Vi vil ikke godtage deres ansøgning, og vi vil gøre alt, hvad vi kan, for at tilbagesende dem, der kommer til Storbritannien illegalt ved at rejse gennem et sikkert land først, hvor de kunne og burde

have søgt asyl,« sagde Priti Patel, da hun for nylig præsenterede planen i Underhuset.

De asylansøgere, der er kommet til Storbritannien på illegal vis, men som ikke kan sendes tilbage, og hvis asylbehandling resulterer i et positivt svar, vil i modsætning til dem, der kommer til landet via en lovlig rute, kun få midlertidig beskyttelse. Det betyder, at deres ret til at opholde sig i landet vil blive revurderet hver 30. måned med risiko for, at de returneres. De vil desuden få begrænset adgang til understøttelse, og retten til familiesammenføring vil blive begrænset.

Formålet med systemet er ifølge Patel at bryde menneskesmuglernes forretningsmodel og redde menneskeliv. Sidste år omkom flere asylansøgere i forsøget på at sejle over Den Engelske Kanal fra Frankrig, og i 2019 døde 39 unge, vietnamesiske migranter i en lufttæt lastbil.

De nye strikse regler skal gøre det mindre attraktivt for asylansøgere at vove sig ud på en farlig rejse for at komme illegalt til landet. Samtidig lovede indenrigsministeren, at regeringen vil oprette flere lovlige ruter til landet, så personer, der flygter fra krig eller forfølgelse, kan søge om asyl direkte fra lejre i krigszoner og andre konfliktområder. Hun fremlagde dog ingen detaljer for, hvor og hvornår ruterne bliver oprettet, endside hvor

mange asylansøgere landet regner med at tage ind via de nye ruter.

HULLER I PLANEN

Man kan roligt sige, at de nye forslag har fået en blandet modtagelse. Der er dem, som Tony Smith – tidligere generaldirektør for UK Border Force – der mener, at landet for første gang har fået en indenrigsminister, der er parat til at udfordre princippet om, at alle, der kommer illegalt til Storbritannien, har en absolut og uindretret ret til at søge asyl, uanset at de fleste kommer direkte fra et sikkert europæisk land.

Adskillige humanitære organisationer som Britisk Røde Kors og Migrant Voice og Refugee Council har desuden kritiseret planen for at være umenneskelig, fordi man skelner mellem asylansøgere, der har fortjent at få ophold, og som under de nye regler belønnes med opholdstilladelse fra dag 1, og så asylansøgere, som ikke fortjener hjælp på grund af den måde, de kom til landet på, og som derfor aldrig vil kunne blive statsborgere.

Og selv om det længe har været interesseorganisationernes ønske at få flere lovlige immigrationsruter ind i Europa, så tvivler de på den britiske regerings angiveligt noble hensigter. Frem for at åbne lovlige ruter har regeringen i de seneste

år i stedet lukket ruter ned. Blandt andet en rute, som skulle have genforenet 3000 flygtningebørn, der kom alene til landet under den store flygtningekrise i 2016, med deres forældre.

Organisationerne mener da også, at det nye udspil meget vel kan vise sig at være i strid med artikel 31 i Flygtningekonventionen fra 1951, der forbyder regeringer at straffe flygtninge og asylansøgere på grund af, de er kommet illegalt til landet. FN's Flygtningeagentur UNHCR påpeger over for The Guardian, at der ikke er noget i konventionen, der forpligter asylansøgere til at søge asyl i det første sikre land, de kommer til.

FARVEL TIL DUBLIN

Den idé stammer efter alt at dømme fra EUs Dublin-forordning, der netop gør det muligt at tilbagesende asylansøgere til det EU-land, hvortil de først ankom. Men Storbritannien er ikke længere medlem af EU og dermed heller ikke af Dublinforordningen, og endnu har landet ikke indgået en eneste bilateral aftale om tilbagesendelse, har Priti Patel erkendt.

Men forhandlingerne er i gang, fortalte hun for nylig til BBC og tilføjede, at de europæiske regeringer har en »moralisk forpligtelse« til at indgå en aftale med briterne, som vil redde liv og sætte en

stopper for menneskesmugling via deres lande.

Spørgsmålet er, om EU-landene – hvoraf flere har taget mange flere flygtninge end Storbritannien i de seneste år – vil være af samme mening? Og selv hvis de er, om de vil være villige til at risikere egne vælgere vrede ved at tage asylansøgere på gennemrejse tilbage for at hjælpe Storbritannien. Ikke mindst i lyset af den dårlige start på det nye forhold mellem briterne og EU efter Brexit.

Der er stadig vrede i de europæiske hovedstæder over, at briterne gik enegang og forlængede overgangsperioden for Nordirland-protokollen, hvilket EU mener er et brud på den nye frihandels- og samarbejdsaftale. For ikke at tale om uoverensstemmelserne i forbindelse med eksport af vacciner.

Priti Patels plan skal altså ikke kun overleve menneskerettighedsjuristerne, som utvivlsomt vil bede domstolene vurdere, om reglerne er i overensstemmelse med landets internationale forpligtelser; den skal også overleve mulig modstand fra tidligere EU-partnere.

Patel – og hendes chef Boris Johnson – er dog næppe voldsomt bekymrede. For et slagsmål med menneskerettighedsjurister og EU vil næppe skade regeringens anseelse blandt kernevælgerne.